

*Голі-Оглу Т. В.,**кандидат філологічних наук, доцент,
завідувачка кафедри перекладу**Приазовського державного технічного університету*

РОЗСТРІЛЯНЕ ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ: ІСТОРИКО-ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ НАРИС

Анотація. У статті студіюються питання вагомості внеску представників «київської школи неокласицизму» в розвиток українського перекладу та теоретичного перекладознавства в трагічний період української історії – часи «великого терору», що втілювався в сталінських репресіях найкращих представників української інтелігенції. Об'єктом аналізу стали перекладацькі здобутки М. Зерова, М. Драй-Хмари, П. Филиповича, Освальда Бургардта в 1920–30-ті рр., їхня наполеглива і титанічна праця щодо збагачення української національної літератури перекладними художніми творами, що стали її невід'ємною частиною.

Дослідження перекладацької спадщини репресованих перекладачів і літературів здійснюється із залученням біографічних фактів, які поки що не є широко відомими. Життєписне тло сприяє розумінню мотивованості відбору неокласиками творів світової літератури для перекладу, особливостей їхньої творчої перекладацької манери і формування літературних смаків. Джерелами біографічної інформації слугують розсекречені архівні документи, особисте листування репресованих представників перекладацької спільноти 1920–30-х років, спогади друзів, колег, однодумців.

Трагічність долі «київських неокласиків», їхнє непереможне прагнення вивести українську літературу на європейський рівень, розширити читацькі можливості українців, сформувати у них вишуканий, збалансований літературний смак демонструють потужний опір радянській державній системі.

У статті аналізуються не лише перекладацька діяльність репресованих сталінською владою неокласиків, але й оцінюється їхній внесок у розробку теоретичних питань перекладу, зокрема обґрунтування функціонального підходу до вивчення перекладу, формулювання поняття «адекватний переклад», вимог, яким має відповідати такий переклад. М. Зеров відстоював думку про те, що адекватний переклад має, насамперед, відповідати нормам мови перекладу, що забезпечує функціональне ототожнення вихідного тексту і його перекладу. Як ілюстративний матеріал до теоретичних положень представників українського неокласицизму в статті подається аналіз перекладу українською мовою однієї з поезій В. Брюсова, здійсненого П. Филиповичем.

Ключові слова: українські неокласики, переклад, функціональна модель перекладу, адекватний переклад, іноземні мови, Розстріляне Відродження.

Постановка проблеми. Розмірковуючи над процесом становлення і розвою українського художнього перекладу, натрапляєш на окремі сторінки історії вітчизняного перекладу, зауваження, певні недомовленості, натяки. Такий стан свідчить про відсутність системного підходу, «епізодичність» студіювання питань українського перекладознавства та його історії, що, на

наш погляд, не в змозі задовольнити сучасну науку, яка прагне парадигматичності й системності розгляду наукових проблем філологічної галузі.

Тривалий час українське перекладознавство було частиною російського і розглядалося в системі цінностей спочатку національної російської культури, пізніше – у системі радянських ідейних і культурних цінностей, зокрема інтернаціоналізму та певного космополітизму по відношенню до рідної культури, літератури і мови. Проте це відбулося пізніше, а 1920-ті роки ознаменувалися сплеском української національної культури, зокрема в царині художньої літератури та есеїстики, що спровокувало примусову денационалізацію та провінціалізацію української літератури, її перелицювання в «українську радянську літературу». Цей болісний для української культури процес супроводжувався безпідставними звинуваченнями в буржуазному націоналізмі, причетності до вигаданих терористичних організацій і врешті-решт репресіями найбільш передової і загартованої частини української інтелегенції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження літературної спадщини репресованих сталінським режимом представників доби українського Розстріляного Відродження, як відомо, розпочалися ще на рубежі 1950–1960-тих років в історіографічних, літературознавчих та мовознавчих колах української діаспори. Так, у 1959 р. у Парижі виходить антологія творів репресованих українських поетів, письменників і драматургів Ю. Лавріненка «Розстріляне відродження. Антологія 1917–1933: Поезія – проза – драма – есеї» [1], до якої увійшли твори, «опубліковані в УСРР до 1933, які згодом були заборонені й, за словами укладача, «нищені наслідком нового курсу Москви на розгром і колоніальну провінціалізацію України» [2]. Робота над антологією, за свідченням О. С. Рубльова, тривала вісімнадцять місяців, до неї долучилися представники української еміграції, зокрема «літературо- й мовознавці Ю. Шевельов (Шерех), Л. Лиман, І. Кошелівець, політолог Г. Костюк та ін.» [2].

Сучасні дослідники перекладної спадщини 1920–30-тих років, зокрема Т. Блєдих [3], С. Заготова [4; 5], Л. Коломієць [6], А. Найда [7], М. Чабан [8], О. Чердніченко, J. Giedroyc [9; 10; 11] та ін., зосереджують увагу на студіюванні проблем поетичного перекладу зазначеної доби, здебільшого – на перекладацькій діяльності неокласиків. Думаємо, що це абсолютно справедливо, оскільки саме представники Київської школи неокласицизму («п'ятірного грона», як своїх однодумців і себе вперше метафорично назвав М. Драй-Хмара) піднесли художній переклад до рівня мистецтва і надавали йому виняткового значення і статусу. Усі п'ятеро майстерно володіли кількома мовами, зокрема, за свідченнями біографів і сучасників,

Михайло Зеров знав понад десять іноземних мов, Михайло Драй-Хмара – дев'ятнадцять мов (останньою вивчив англійську), Освальд Бургарт (Юрій Клен) – шість, Павло Филипович – відомі його переклади з трьох мов, Максим Рильський – чотирнадцять. Це були науковці і перекладачі європейської міри і світогляду, за що повсякчас на них накидалася «репгильна критика», за спогадами Ю. Клена, звинувачуючи в контрреволюційності. Ситуацію в літературному житті країни, що склалася наприкінці 1920 – початку 1930-тих років, М. Драй-Хмара описав у своєму сонеті «Лебеді», який було написано після перекладу Драй-Хмарою з французької «Лебедя» Маллярме й опубліковано в «Літературному Ярмарку» (1930): «О, трено п'ятірне нездоланих співців! Крізь бурю й сніг гримить твій переможний спів, що розбиває лід одчаю і зневіри» [12, с. 28].

Метою розвідки є систематизація історико-перекладознавчої інформації, маловідомих фактів щодо перекладацької діяльності репресованих в часи «великого терору» представників українського неокласицизму, визначення їхнього внеску в розробку теоретичного перекладознавства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Заслугою ідейного лідера київських неокласиків Миколи Зерова є те, що він відкрив українському читачу розмаїття античної літератури: саме його стараннями і кропіткою працею на ниві перекладу світогляд українців збагачується творами «золотого віку» літератури Римської імперії, зокрема він здійснив переклад українською мовою окремих фрагментів книги «Про природу речей» Тита Лукреція Кара; фрагментів «Буколік», «Георгік», уже після арешту в таборі на Соловках завершив переклад «Енеїди» Публія Вергілія Марона (на жаль, цей повний переклад було втрачено); поетичні твори Квінта Горація Флакка, а також «Метаморфози», «Любовні елегії», «Сумні елегії» та інші твори Публія Овідія Назона. Дослідниця історії українського перекладу Т. Бледих подає в одній із своїх наукових студій вражаючий, на наш погляд, перелік імен давньоримських поетів, чий твори М. Зеров переклав українською мовою, зокрема: «Альбій Тібулл, Доміцій Марс, Секст Проперцій, Публій Папіній Стацій, Марк Анней Лукан, Децім Юній Ювенал, Марк Валерій Марціал, Децім Магн Авзоній, Клавдій Клавдіан, Сульпіцій Луперк, Пентадій, Клавдій Рутілій Намаціон та поезії невідомих авторів» [3, с. 81]; ці переклади з латинської мови містяться в збірці М. Зерова «Камена» (1924), де подано як його власні поезії, так і перекладну лірику давньоримського періоду. Будучи людиною з енциклопедичними знаннями, викладачем класичних мов Златопільської чоловічої гімназії, Златопільської жіночої гімназії, згодом – професором Київського інституту народної освіти, членом елітного зібрання творчої української інтелігенції, що згуртувалася навколо Георгія Нарбути; укладачем «Антології римської поезії» (1920) та «Нової української поезії» (1920), М. Зеров любив і віртуозно володів «давніми мовами» – давньогрецькою та латинською. Проте у своїй перекладацькій діяльності він не обмежувався перекладами з латинської мови імперського періоду, були в його творчому добутку і переклади латиномовних поетичних творів С. Яворського і Г. Сковороди. Окрім того, М. Зеров відкрив українському читачу італійську літературу, яку справедливо вважав правонаступницею античної літератури і літературних традицій. З італійської мови здійснив переклад українською цілої низки поезій Франческо Петрарки, геній якого породив добу Відродження в західноєвропейській літературі.

Якщо говорити про романські та германські мови в цілому, то з англійської М. Зеров перекладав поетичні твори Дж. Г. Байрона («Поразка Сеннахеріба»), з німецької – поезію Й. В. Гете («Прагнення», «Травнева пісня»)…, і тут маємо погодитися з думкою Т. Бледих, що «діапазон французьких та бельгійських поетів теж вражає – від П'єра Ронсара, поета доби Відродження та очільника об'єднання «Плеяда», що поширювало ідеї вивчення античної літератури, та його соратника Жоашена де Белле і до П'єра-Жана де Беранже (французького народного поета, пісні якого були дуже популярними); від поетів парнаської школи (Леконта де Ліля і Жозе-Марія де Ередія до засновника символізму – Еміля Верхарна, від Шарля Герена до сучасників Зерова Шарля Пегі та Жоржа Дюамеля)» [3, с. 81].

Ще однією неслов'янською мовою, яку знав і з якої робив переклади М. Зеров, була єврейська (ідіш); у 1920 р. разом з О. Гером він здійснив переклад з ідіш «Народних оповідань» Іцхака Лейбуша Переца, якого, разом із Менделем Мойхер-Сфорином і Шолом-Алейхемом, вважають фундатором сучасної єврейської літератури мовою ідіш.

Якщо говорити про перекладацьку спадщину М. Зерова із слов'янських мов на українську, то домінантою тут є переклади з польської мови. Своїм вибором творів польської літератури для перекладу українською мовою М. Зеров демонструє художній смак і політичні уподобання: він обирає творчість національно орієнтованих польських поетів – учасників національно-визвольного руху, зокрема перекладає поезії засновника польського романтизму Адама Міцкевича (цикл «Кримські сонети»); романтика, фундатора так званої української школи в польській літературі Богдана Залеського («Гарасова могила»); твори символіста, діяча «Молодої Польщі» Міріама (справжнє ім'я – Зенон Пшесмицький; «Ave vita!»); трагедію на п'ять актів польського романтика Юліуша Словацького «Мазепа» (1926), а також поезії сучасника Т. Шевченка – Антонія Сови (Едварда Желіговського; «Шевченкові») та Ігнація Красицького («Горох при дорозі», «Пан і Пес»).

До російської мови як мови оригіналу М. Зеров звертався досить нечасто, здебільшого перекладав поезії дореволюційної доби, хоча вільно нею володів: перекладав поезії ідейно близького йому символіста Валерія Брюсова (1925 р., переклав чотирнадцять поезій; збірка «Валерій Брюсов, 1873–1924»; «Ми», «Наполеон», «Блудний син», «Юлій Цезар», «До задоволення», «Скарга героя», «Еней», «Поет до Музи», «Гімн Афродіті», «Захід над морем», «Вечірній Пан», «Дитячі сподівання», іронічний вірш «Від Перікла до Леніна», «Темрява лісова», «До вірменів»). Ідейно і світоглядно близькими Миколі Зерову були романтичні поезії О. Пушкіна («Лист у Сибір» («На глибині сибірських руд...»), «До Овідія», «До ***», «До вельможі», «Поетові», «Я пам'ятник собі поставив незотлінний» тощо) і М. Лермонтова («Я пам'яттю живу і мріями...», «Парус», «Казбеку», «Поет», «Пророк» тощо), а також був редактором україномовного перекладу М. Полтавка роману М. Помяловського «Нариси бурси» (Харків, 1929). Таку «неувагу» до сучасної йому російської літератури, на наш погляд, можна мотивувати ідейно-художніми пріоритетами М. Зерова, який поділяв погляди М. Хвильового на організацію і розвій українського літературного процесу з орієнтацією на західноєвропейські літературні цінності і проблематику, і брав участь у гучній дискусії 1920-их років на боці М. Хвильового та його однодумців. Натомість він перекладав російською мовою твори Лесі Укра-

їнки і М. Рильського, з білоруської мови на українську – твори Янки Купали («З вечірніх дум», «На суд», «На шляху»), одного з найяскравіших білоруських поетів початку ХХ століття.

Частину перекладних творів М. Зерова, як й оригінальних, було безслідно втрачено; так, уже на Соловках він закінчив переклад «Енеїди» Публія Вергілія Марона і, за спогадами Ю. Клена, переклав з давньогрецької «Одиссею» Гомера, проте відомо, що рукопис перекладу «Енеїди» було таємно передано до Словаччини (їх вивіз N. N.), проте до будинку ввірвалися якісь цигани, пограбували його і частини перекладеної безсмертної поеми зникли; доля рукописного перекладу «Одиссеї» взагалі невідома. У своїх спогадах про неокласиків Ю. Клен згадує, що, за його інформацією, один з товаришів М. Зерова здійснив спробу врятувати його рукописи, зокрема і переклади, під час евакуації із Соловків, «виліпивши ними в середині свій куфер і переліпивши їх звичайним газетним папером, щоб не видно було» [13, с. 31]; проте чи вдалося це зробити – невідомо.

І хоча внесок у становлення українського художнього перекладу М. Зерова важко переоцінити, інші представники київської школи неокласицизму, що потрапили до машини сталінських репресій, – Михайло Драй-Хмара і Павло Филипович – також сказали своє слово в цій царині української культури.

Михайло Драй-Хмара – ще один представник «київської школи неокласиків», що, за спогадами дочки М. Драй-Хмари – Оксани Ашер, володів дев'ятнадцятьма мовами, – у 1920–30-ті роки вів активну перекладацьку діяльність: численні переклади з французької, фінської, російської (О. Пушкін «Цигани», «Поетові», «Про дальню мріючи отчину, 1927, 1931; М. Лермонтов «Демон»; поезії А. Фета, А. Майкова, В. Сологуба, О. Плещеева, А. Голенищева-Кутузова, О. Блока, С. Єсенина, з менш відомих – Д. Ратгауза та ін.); польської (поезії А. Міцкевича, оповідання К. Тетмасра («На скелястім підгір'ї», 1930)); з білоруської мови (М. Богданович «Вінок», переклад і вступна стаття-розвідка, 1929); сербської, чеської, кашубської, болгарської, старослов'янської, давньогрецької, латинської, санскриту, румунської, німецької, італійської; останньою вивчив англійську мову, віртуозно володів рідною українською мовою [12, с. 24].

Михайло Драй-Хмара, як і всі неокласики, демонстрував вишуканий смак і високу культуру, з орієнтацією на найвідоміші зразки античної і ренесансної літератури, не лише у своїй поезії, а й у виборі художніх текстів для перекладу. За це їх часто критикували радянські «ідейні» літературознавці, зокрема в 1925 р. у часописі «Большовик» була надрукована стаття під заголовком «П'ятеро з Парнасу» за підписом «А. Л-ий» (як пізніше стало відомо – Лісового), де автор нещадно розкритикував їх вибір художніх текстів для перекладу: «Про «сучасність» п'яти поетів та їхні симпатії яскравіше ще свідчать їхні переклади. Кого вони перекладають? Стародавніх латинських поетів – Лукреція Карра, Овідія, французьких – Леконт де Ліля, Бодлера, Артура Рембо, з польських – Міцкевича» [12, с. 24].

М. Драй-Хмара найбільшу увагу приділяв перекладам з французької мови, зокрема поезій Шарля Бодлера, Теодора де Бонвіля, Поля Верлена, Теофіля Готьє, Леона Дьєрке, Поля Крьонделя, Трістана Корбієра, Жюля Лафорга, Ш. Леконта де Ліля, Стефана Маллярме, Жерара де Нерваля, Стюлі-Прюдона, Жана Рашпена, Жюля Ромена [12, с. 26]. З німецької мови здійснював переклад поезій австрійських авторів – Франца Верфеля

і Стефана Цвайга; з французької – бельгійського поета Жоржа Роденбаха; з чеської мови – поезій Й. Гори і Й.-С. Махара.

Після першого арешту в лютому 1933 р., М. Драй-Хмара не міг влаштуватися на постійну роботу, колишні колеги і знайомі навіть не вітали з ним, тому він у цей період між двома арештами (лютий 1933 – 4 вересня 1935 рр.) повністю присвятив себе перекладацькій діяльності, зокрема переклав на українську мову кілька рун карело-фінського поетичного епосу «Калевала» – «Народження і одруження Ільмарінена» та «Ільмарінен і смерть»; закінчив переклад з італійської мови на українську перших частин поеми Данте Аліг'єрі «Божественна комедія»; рукопис самого перекладу поеми Данте було конфісковано органами НКВС під час другого арешту 4 вересня 1935 р., і як наслідок – втрачено для української літератури і культури.

Трагічну долю М. Зерова і М. Драй-Хмари розділив ще один представник «п'ятірного грона» – Павло Филипович, який так само зробив значний внесок у розвій українського художнього перекладу 1920–30-тих рр., проте більшість його перекладів була втрачена, і на сьогодні лише за свідченнями його сучасників і випадково збереженими фрагментами можливо є оцінка майстерності Филиповича-перекладача, рівня його перекладів і ролі цієї обдарованої в художньому і мовному планах людини в історії українського перекладознавства. Відомими є його переклади з французької (поезії Шарля Бодлера, Поля Верлена, П. Ж. Беранже), латинської, російської (поезії С. Баратинського, О. Пушкіна, В. Брюсова) мов.

Світогляд П. Филиповича-поета формувався під впливом французького та російського символізму, звідси – увага П. Филиповича-перекладача до поезій Ш. Бодлера, П. Верлена і В. Брюсова. З французької мови П. Филипович переклав поезії П. Верлена «Місячне сяйво», «Офорт», «Улюблена мрія», а також відомими є його переклади-переспіви поезій Ш. Бодлера «Людини і море (З Бодлера)», «Авель і Каїн». Переклади з російської мови П. Филиповича знаходимо в збірці «Валерій Брюсов, 1873–1924», що вийшла друком у 1925 р. і до якої увійшло сорок перекладів «київських неокласиків» поезій видатного російського символіста українською мовою, зокрема у перекладі М. Зерова – чотирнадцять поезій, у перекладі П. Филиповича – тринадцять віршів, М. Рильський переклав також тринадцять поезій. Загалом у цій невеличкій збірці було 153 сторінки; окрім віршованих перекладів, до неї також було вміщено статтю-передмову Б. Якубського про В. Брюсова та його творчість, а також передрук статті Ю. Каменєва про В. Брюсова з дореволюційного журналу «Литературный распад» (1908).

У «Літературній газеті» за 13 жовтня 1934 р. (№ 41, с. 3) [14] було надруковано переклад П. Филиповича з російської на українську мову поезії В. Брюсова «Я виростал в глухое время...» / «Я ріс у ті часи безсилі...». П. Филиповичу вдалося надати україномовного колориту низці символів, що присутні в поезії В. Брюсова: «*глухое время*» – «*часи безсилі*» (дореволюційні часи, період реакції і суспільного розчарування); «*И я гадал: мне суждено ли Увидеть новую лазурь, Дохнут однажды ветром воли И грохотом весенних бурь*» – «*І думав я: діждуся долі Побачити нову блакить, Дихнути зможу вітром воли Й грозою серце відсвіжить*» [14, с. 3] (символічний ряд в оригіналі В. Брюсова й перекладі П. Филиповича: *новая лазурь* – *нова блакить*, *ветер воли* – *вітер воли*, *весенняя буря* – *гроза*, – символіка революційних докорінних змін у суспільстві);

рос. *И вот предстали в рдяном свете, Горя, Цусима и Мукден* – укр. *Неначе огненні обличчя, Прийшли Цусіма і Мукден* [14, с. 3] (*рояльний світ – огненне обличчя*; символ Першої світової війни; варто звернути увагу на те, що П. Филипович не порушує при перекладі стильової єдності поетичного твору В. Брюсова, використавши для перекладу прикметник-старослов'янізм); рос. *«Год Пятый прошумел, далекой Свободой открывая даль. И после гроз войны жестокой Был Октябрем сменен февраль»* – укр. *«Рік п'ятий прошумів, широкий Окривши перемоги шлях. Поклавиши край війні жорстокий, За Лютим – Жовтень у віках»* [14, с. 3] (символічні пари: *февраль – Лютий, Октябрь – Жовтень* відповідають історичним подіям Лютневої революції 1905 р. і Жовтневої революції 1917 р.). Система епітетів у В. Брюсова традиційно для символістів вирізняється вишуканістю та естетичністю, що є еквівалентом класичності, і П. Филипович у перекладі зберігає ці характеристики: рос. *невнятный гул* – укр. *безодні грізні*; рос. *далекий гром* – укр. *незвані бурі*; рос. *льды тысячелетние* – укр. *тисячолітній лід*; причому він не вдається до буквального перекладу, адже цього не допускає ритміка вірша, натомість фіксуємо лексико-семантичні та граматичні заміни (множина → одина).

Отже, у перекладі брюсовського вірша П. Филиповичу вдалося зберегти ритмічний малюнок, символічні ряди і тропістичні засоби оригіналу, а найголовніше – символістський дух і образність поезії В. Брюсова.

Висновки та перспективи досліджень. Виділяючи належне місце художній спадщині доби Розстріляного Відродження в українському культурному просторі, не маємо права забувати про внесок представників цієї доби в становлення українського художнього перекладу і вітчизняного перекладознавства в цілому, адже саме вони зробили перекладну література невід'ємною складовою національного літературного процесу, що сприяло діалогу культур і менталітетів. Окрім того, «неокласики» долучилися до формування в українському перекладознавстві комунікативної моделі перекладу і сформулювали вимоги до адекватного перекладу, зокрема зрозумілість тексту перекладу реципієнту; легке сприйняття інформації, що міститься в тексті перекладу; природність звучання тексту мовою перекладу (українською) і відповідність її нормам та особливостям кодифікації.

Дослідження перекладної спадщини репресованих у 1930-ті роки українських митців лише почали привертати увагу сучасних науковців, тому в перспективі маємо спрямувати наукові пошуки на аналіз перекладацької діяльності, можливо, менш відомих перекладачів і перекладачок того часу, чий праці загубилися в численних архівах і «обмежених для використання» бібліотечних фондах.

Література:

1. Розстріляне відродження. Анталогія 1917–1933: Поезія – проза – драма – есей. Упорядкув., передм., післямова Ю. Лаврінєнка; Післямова С. Сверстюка. К.: Смолоскип, 2002. 984 с.
2. Рубльов О. С. Розстріляне відродження [Електронний ресурс]. – URL: http://www.history.org.ua/?termin=Rozstriliane_vidrodzhennia.
3. Блєдих Т. Поетичні переклади доби Розстріляного Відродження. Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 8. Філологічні науки (мовознавство та літературознавство). Вип. 10. Київ, 2018. С. 79–84. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/21713/1/Tetiana%20Blidnykh.pdf>.

4. Розстріляне Відродження. Золоті рядки української репресованої поезії. Укладач С. М. Заготова. Донецьк: ТОВ «ВКФ «БАО», 2009. 320 с.
5. Розстріляне Відродження. Шедеври української репресованої драматургії. – Донецьк: ТОВ «ВКФ «БАО», 2009. 416 с.
6. Коломиєць Л. В. Український художній переклад та перекладачі 1920-30-х років: Матеріали курсу «Історія перекладу»: *Навчальний посібник*. Вінниця: Нова Книга, 2015. 350 с.
7. Найда А. М. Переклад як засіб творчого самовираження В. Підмогильного. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. № 31. Т. 3. – Одеса, 2017. С. 139–141. http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v31/part_3/38.pdf
8. Чабан М. В. Підмогильний і Шекспір: (до 100-річчя з дня народження В. Підмогильного). *Всесвіт*. 2002. № 1–2. С. 187–189.
9. Єжи Гедройць та українська еміграція: листування 1950–1982 років; пер. з пол. та англ. / упорядкув., передне слово і комент. Богуміли Бердиховської. К.: Критика, 2008. 752 с.
10. Jerzy Giedroyc. Autobiografia na cztery ręce / Opracował i posłowieм opatrzył Krzysztof Pomian. Warszawa: Towarzystwo Opieki nad Archiwum Instytutu Literackiego w Paryżu, 2006. 388 s.
11. Jerzy Giedroyc Emaigracja ukraińska Listy 1950–1982 / wybrała, wstępem i przypisami opatrzyła Bogumiła Berdychowska. Warszawa: Czytelnik, 2004. 832 s.
12. Драй-Хмара М. З літературно-наукової спадщини. Записки наукового товариства ім. Шевченка. Том СХСVII, Філологічна Секція. Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто, 1979. 412 с. http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21
13. Клен Ю. Спогади про неокласиків. Мюнхен, 1947. 48 с.
14. Брюсов В. Я ріс у ті часи безсилі. Пер. П. Филиповича. *Літературна газета*. 1934. 13 жовтня. № 41. С. 3.
15. Зеров М. Українське письменство / Упоряд. М. Сулима; післям. М. Москаленка. К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. 1301 с.

Goli-Oglu. T. The executed renaissance of ukrainian translation: a historical and translation essay

Summary. The article studies the importance of the contribution of representatives of the "Kiev School of Neoclassicism" to the development of Ukrainian translation and theoretical translation studies in the tragic period of Ukrainian history – the times of the "Great Terror", which was embodied in the Stalinist repressions of the best representatives of the Ukrainian intelligentsia. The object of analysis was the translation achievements of M. Zеров, M. Dry-Khmara, P. Filipovych, Oswald Burghardt in the 1920s and 1930s, their persistent and titanic work to enrich Ukrainian national literature with translated works of art that became a part of it.

The research of the translation heritage of repressed translators and writers is carried out with the involvement of biographical facts that are not widely known yet. The biographical background contributes to the understanding of the motivation behind the selection of works of world literature by neoclassicists for translation, the peculiarities of their creative translation style and the formation of literary tastes. Sources of biographical information are declassified archival documents, personal correspondence of repressed representatives of the translation community in the 1920s and 1930s, memories of friends, colleagues, and like-minded people.

The tragic fate of the "Kiev neoclassicists", their irresistible desire to bring Ukrainian literature to the European level,

to expand the reading opportunities of Ukrainians, to form an exquisite, balanced literary taste, demonstrate a powerful resistance to the Soviet state system.

The article analyzes not only the translation activity of the neoclassicists repressed by the Stalinist government, but also evaluates their contribution to the development of theoretical translation issues, in particular, the justification of the functional approach to the study of translation, the formulation of the concept of "adequate translation", the requirements that such a translation must meet. M. Zerov

persist in his opinion that, first of all, an adequate translation should comply with the norms of the target language, which ensures the functional identification of the source text and its translation. As illustrative material for the theoretical positions of the representatives of Ukrainian neoclassicism, the article presents an analysis of the Ukrainian translation of one of V. Bryusov's poems made by P. Filipovych.

Key words: Ukrainian neoclassics, translation, functional model of translation, adequate translation, foreign languages, Executed Renaissance.